

Józef Szymeczek

Wprowadzanie dwujęzyczności i podwójnego nazewnictwa w Republice Czeskiej na przykładzie mniejszości polskiej

Polacy stanowią tradycyjną mniejszość narodową w Republice Czeskiej. Autochtoniczna ludność polska w Republice Czeskiej żyje w zdecydowanej większości na terenie Zaolzia, czyli w położonej na zachód od Olzy części Śląska Cieszyńskiego zamieszkałej przez Polaków, która w 1920 r. znalazła się w granicach Czechosłowacji. Obecnie grupa ta liczy przeszło 30 000 ludzi. Poza Zaolziem w mniejszej ilości żyją Polacy w Pradze, Czechach Wschodnich i w morawskim Brnie. Przedmiotem naszych zainteresowań będą Polacy żyjący na Zaolziu, które podobnie jak wschodnia część historycznego Śląska Cieszyńskiego od czasów najdawniejszych było terenem pogranicza, na którym dochodziło do styku narodów i kultur, przez co cały teren Śląska Cieszyńskiego włącznie z przyszłym Zaolziem zyskał charakter środowiska wielojęzycznego. Tak jest na Zaolziu po dzień dzisiejszy. W środowiskach wielojęzycznych stosunki językowe stanowią wyraźny znak życia codziennego, ich poprawność jest wyrazem szacunku dla sąsiadów, którzy wspólnie zamieszkują dany obszar, ale posługują się różnymi językami. Wraz z pojawieniem się kwestii językowej w czasach nowoczesnych rządzący, niezależnie od posiadanej władzy i systemów politycznych, wykorzystują język, jako instrument walki politycznej do poszerzania i pogłębiania swoich wpływów. Wówczas naruszanie poprawności językowej, zmiany nazw miejscowych, wadliwa wymowa nazw tradycyjnych czy usuwanie języka mniejszości z obiegu publicznego mogą być traktowane nie tylko jako prosty brak szacunku, lecz również jako destrukcja krajobrazu kulturowego. Nazwy miejscowe są trwałymi pomnikami dziejowymi, odzwierciedlają specyfikę krajobrazu, jego historię, osadnictwo, ukształtowanie terenu, mentalność mieszkańców, toteż powinny być przedmiotem ochrony na równi z obiektami materialnymi. Z tego powodu kwestia językowa w środowiskach wielojęzycznych nie jest zwykłą kwestią polityczną, ale łącząc w sobie pierwiastki polityczne i spore emocje związane z najgłębszymi fundamentami bytu każdego osobnika, może stać się punktem zapalnym, źródłem trwałych

nieporozumień. Poprzez nieodpowiednie postępowanie jednej czy drugiej strony można wywołać w społeczeństwie wielokulturowym spore emocje i negatywne reakcje. Niekiedy nawet w środowisku o wysokiej kulturze politycznej i braterskiej atmosferze, panującej dzisiaj bez wątplenia między Polakami i Czechami na Zaolziu, zdarzają się rzeczy, które zdarzać się nie powinny. Dobre i spokojne współzycie Czechów i Polaków zakłóciły w niedawnej przeszłości akty nacjonalistycznego wandalizmu, ostre debaty na forach internetowych czy jednoznaczne wypowiedzi komunalnych polityków w prasie na temat swych obcojęzycznych sąsiadów, spowodowane wprowadzaniem dwujęzycznych tablic i dwujęzyczności. W niniejszym artykule chcemy prześledzić proces wprowadzania standardów europejskich w zakresie dwujęzyczności i podwójnego nazewnictwa oraz jego wpływ na wzajemne stosunki Czechów i Polaków na Zaolziu.

Poprawne stosunki między Polską i Republiką Czeską bez wątplenia przyczyniły się do uregulowania sytuacji Polaków na Zaolziu. Ale tylko w pewnym stopniu. Zasadnicze znaczenie w tej kwestii ma demokratyczny system polityczny Republiki Czeskiej, który gwarantuje prawa mniejszości polskiej, natomiast postulaty wnoszone przez przedstawicieli mniejszości polskiej dotyczą ich stosowania w praktyce. Dlatego swe rozważania na temat wprowadzania dwujęzyczności i podwójnego nazewnictwa w Republice Czeskiej w kontekście mniejszości polskiej śledzić będziemy dwutorowo. Z jednej strony przedmiotem naszego zainteresowania będą regulacje prawne, a z drugiej strony działania mniejszości dążącej do przestrzegania tychże uregulowań w praktyce. Zanim tak uczynimy, trzeba podkreślić, że wyraźne formy dwujęzyczności i stosowania podwójnego nazewnictwa istniały w Czechosłowacji w okresie międzywojennym¹ i w czasach komunistycznych². Tym zagadnieniom nie będziemy poświęcać swej uwagi, koncentrując się wyłącznie na sytuacji panującej od 1993 r. w demokratycznej Republice Czeskiej na bazie analizy drukowanych materiałów źródłowych proveniencji państwowej, organizacji polskich, artykuły w polskiej i czeskiej prasie lokalnej oraz literaturę przedmiotu.

W 1989 r. po zwycięstwie aksamitnej rewolucji zmieniły się warunki kształtujące życie społeczno-polityczne w Czechosłowacji (Republice Czeskiej). Dla mniejszości narodowych otworzyły się zupełnie nowe możliwości działania określone przez nowe regulacje

¹ A. Tóth, L. Novotný, M. Stehlík, *Národnostní menšiny v Československu. Od státu národního ke státu národnostnímu*, Praha 2012, s. 177–184, 259–287.

² R. Petráš, *Menšiny v komunistickém Československu*, Praha 2007, s. 31–32, 103–106, 167–173, 209–222, 303–305.

prawne. Przede wszystkim o *Konstytucję Republiki Czeskiej z 16 grudnia 1992 roku*³ (Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky), wraz z uchwaloną tego dnia *Kartą Podstawowych Praw i Wolności* (Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod) oraz dwustronną umowę polsko-czechosłowacką *Układ między Rzeczpospolitą Polską a Czeską i Słowacką Republiką Federacyjną o dobrym sąsiedztwie, solidarności i przyjacielskiej współpracy* zawarty w Krakowie 6 października 1991 r.⁴

Konstytucja Republiki Czeskiej nie zawiera bezpośrednich, szczegółowych regulacji prawnych dotyczących sytuacji mniejszości narodowych. Artykuł 6 mówi jednak, że „Decyzje polityczne opierają się na woli większości wyrażonej w wolnym głosowaniu. Rozstrzygnięcia większości uwzględniają ochronę mniejszości”. *Konstytucja Republiki Czeskiej* odsyła do będącej częścią porządku konstytucyjnego *Karty Podstawowych Praw i Wolności*, która w art. 24 i 25 prawa mniejszości narodowych precyzuje dokładniej. Dokument ten jest w dużej mierze inspirowany *Powszechną Deklaracją Praw Człowieka* z 1948 roku, *Paktami Prawa Człowieka* z roku 1966 oraz *Europejską Umową o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności* z roku 1950⁵. *Karta Podstawowych Praw i Wolności* wskazuje w art. 24, że „Nikom nie może szkodzić przynależność do jakiegokolwiek mniejszości narodowościowej lub etnicznej”⁶. Natomiast w art. 25 ust. 1 stwierdza, że „Obywatelom tworzącym mniejszości narodowościowe lub etniczne poręcza się wszechstronny rozwój, zwłaszcza prawo do wspólnego z innymi członkami mniejszości rozwijania własnej kultury, do rozpowszechniania i otrzymywania informacji w języku macierzystym i zrzeszania się w zrzeszeniach narodowościowych. Szczegóły określa ustawa”⁷.

Karta Podstawowych Praw i Wolności gwarantuje również mniejszościom prawo do edukacji we własnym języku, do używania własnego języka w stosunkach urzędowych oraz prawo do uczestnictwa w podejmowaniu decyzji dotyczących mniejszości narodowościowych i etnicznych (art. 25 ust. 2). W art. 3 *Karty Podstawowych Praw i Wolności* zaznaczono, iż „Podstawowe prawa i wolności gwarantuje się wszystkim bez różnicy płci, rasy, koloru skóry, języka, wiary i religii, poglądów politycznych i innych, pochodzenia narodowego i

³ <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/czechy-a.html>, [ostatni dostęp 15.02.2020] – polska wersja językowa Konstytucji Republiki Czeskiej.

⁴ Więcej na ten temat: E. Pałka, J. Szymeczek, *Polityka narodowościowa Republiki Czeskiej*, W: *Europa Środkowa. Dekada transformacji. Republika Czeska*, red. B.J. Albin, W. Baluk, Wrocław 2005, s. 181–203.

⁵ Ibidem.

⁶ <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/czechy-b.html>, [ostatni dostęp 15.02.2020] – polska wersja językowa *Karty Podstawowych Praw i Wolności*.

⁷ <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/czechy-b.html>, [ostatni dostęp 15.02.2020] – polska wersja językowa *Karty Podstawowych Praw i Wolności*.

społecznego, przynależności do mniejszości narodowościowej lub etnicznej, majątku, urodzenia lub pozycji” (art. 3 ust. 1), oraz że „Każdy ma prawo swobodnie decydować o swojej narodowości. Zabrania się jakiegokolwiek wpływania na tę decyzję, jak również wszelkich form nacisku zmierzającego do wynarodowienia (art. 3 ust. 2)”⁸.

W takich ramach legislacyjnych życie polityczne, kulturalne i społeczne polskiej mniejszości w Czechosłowacji przeradzało się w nową jakość. Przesadne byłoby twierdzenie, że mniejszość polska miała bezpośredni wpływ na wytworzenie tych ram prawnych. Z całą pewnością jednak pośrednio świadomość o istnieniu polskiej mniejszości, jej polityczna aktywność, istniejące szkolnictwo polskie, dobra struktura organizacyjna były czynnikami, które władza tworząc mniejszościowy system prawny, brała pod uwagę. Znaczący był też fakt, że mniejszość polska wsparła zmiany polityczne oraz aktywnie uczestniczyła w procesie transformacji ustrojowej i rozbudowy struktur demokratycznych republiki.

Zasadniczym pytaniem dla Polaków na Zaolziu okazała się kwestia powołania nowej reprezentacji mniejszości polskiej⁹. W praktyce obok siebie rozwijały się dwie koncepcje. Część działaczy uważała, że za reprezentanta polskiej mniejszości i głównego przedstawiciela w kwestiach jej dalszego rozwoju w demokratycznych warunkach powinno się wybrać osoby z doświadczeniem politycznym, które swój mandat do reprezentacji uzyskać muszą w wyniku wyborów. W ten sposób ich mandat byłby niepodważalny, a legitymacja do reprezentacji potwierdzona wynikiem wyborów. Tylko doświadczony politycznie działacz, zdaniem przedstawicieli tej opcji, mógł podejmować właściwe decyzje.

Inna część zaolziańskich Polaków, zapewne pod wpływem filozofii politycznej Václava Havla i „euforii aksamitnej”, uważała, że reprezentacja powinna zostać wyłoniona poza strukturami politycznymi. Tylko działacz wolny, nieobciążony zobowiązaniami wobec partii może być właściwym, posiadającym legitymację swego społeczeństwa przedstawicielem polskiej grupy narodowej. W praktyce zatem pierwsza część działaczy próbowała powołać reprezentację na bazie partii politycznej. W ten sposób powstała sekcja polska Politycznego

⁸ <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/czechy-b.html>, [ostatni dostęp 15.02.2020] – polska wersja językowa *Karty Podstawowych Praw i Wolności*.

⁹ W czasach socjalistycznej Czechosłowacji wiodąca rola partii komunistycznej przejawiała się również w polityce mniejszościowej. Partia była głównym decydem w sprawach dotyczących mniejszości. Do celów lepszej kontroli nad mniejszością utworzono jeden związek mniejszościowy o nazwie Polski Związek Kulturalno-Oświatowy, który stał się eksponentem polityki partyjnej wśród Polaków w Czechosłowacji. PZKO służyło też za platformę dialogu mniejszości z władzą. Częstym tematem żądań Polaków były kwestie związane z dwujęzycznością. Monopol władzy partyjnej umożliwiał realizację w praktyce wielu wnoszonych postulatów, niekiedy wbrew woli społeczeństwa większościowego. Więcej na temat historii polskiej mniejszości w komunistycznej Czechosłowacji w K. Nowak, *Mniejszość polska w Czechosłowacji 1945-1989. Między nacjonalizmem a ideą internacjonalizmu*, Cieszyn 2012.

Ruchu Coexistentia-Wspólnota, który czerpał swoją siłę z liczebności węgierskiej mniejszości na terenach południowej Słowacji. Węgrzy chętnie zawarli układ z Polakami z Zaolzia, gdyż w ten sposób swój regionalny projekt polityczny mogli rozszerzyć na całą republikę i przedstawiać swój ruch polityczny, jako reprezentanta wszystkich mniejszości narodowych w Czechosłowacji. Filozofia taka miała uzasadnione podstawy i wcale nie była wytworem przesadnych ambicji i wybujałej fantazji polskich oraz węgierskich nacjonalistów. W okresie szczytowym, na początku lat 90. XX w., Coexistentia-Wspólnota w zastępstwach gminnych w południowej Słowacji i na Zaolziu miała niespełna dwa i pół tysiąca swych przedstawicieli¹⁰. W organach ustawodawczych republiki zasiadali z ramienia tej partii przedstawiciele narodowości polskiej (Władysław Niedoba, Stanisław Gawlik). Jednak po podziale Czechosłowacji i przymusowym rozstaniu się polskich i węgierskich partnerów, którzy znaleźli się teraz w dwu odrębnych krajach, ruch ten po stronie czeskiej stracił swe wpływy, a jego znaczenie stało się marginalne. Nie oznacza to jednak, że ruch ten zaniechał działalności. Istnieje do dziś. Liczba przedstawicieli w zastępstwach gminnych z ramienia tej partii wynosi około 50 osób. W sprawach dwujęzyczności największy sukces ruch osiągnął, postulując wprowadzenie dwujęzyczności na kolei czeskiej na odcinku Mosty koło Jabłonkowa – Kocobędz. Chociaż ostateczny wynik był efektem różnorodnych starań, to nie da się zaprzeczyć, że inicjatywa wyszła z szeregów działaczy wspomnianego ruchu politycznego.

Inna grupa działaczy polskich, związana z Sekcją Polską Forum Obywatelskiego¹¹, wytworzyła inny model rekrutacji reprezentacji mniejszości polskiej – dziewięcioosobową Radę Polaków, która później przekształciła się w Kongres Polaków, a Rada stała się organem wykonawczym Kongresu. Chodziło o typowy twór „czasów aksamitnych” – reprezentację, która nie była wyłoniona w wyniku rywalizacji politycznej, ale jako przejaw partycypacji mniejszości polskiej w strukturach społeczeństwa obywatelskiego. Mniejszość poza strukturami politycznymi wybierała swych przedstawicieli w poszczególnych gminach i środowiskach oraz organizacjach polskich, a ci następnie wybierali na Zgromadzeniu Ogólnym Kongresu Polaków organ reprezentacyjny Kongresu Polaków – Radę Polaków.

Kongres Polaków w Republice Czeskiej, jako reprezentant polskiej mniejszości, od samego początku swego istnienia budował strukturę organizacyjną i ideologię działania na zasadach obywatelskich, czyli na fundamentach opartych o takie wartości, jak demokracja,

¹⁰ L. Kopeček, *Coexistentia-Soužití a politická reprezentace polské menšiny*, W: M.Mareš (ed.): *Etnické a regionální strany v ČR po roce 1989*, Brno 2003, s. 173–211.

¹¹ Również z ramienia tego ruchu obywatelskiego weszli do najwyższych organów ustawodawczych republiki przedstawiciele mniejszości polskiej Tadeusz Wantuła i Danuta Branna.

tolerancja, prawo, równość, wolność, braterstwo, poszanowanie wiary i tradycji. Wielkie znaczenie odgrywało w tym czasie hasło „solidarności”. Nieczęsto w historii Polacy i Czesi stali tak blisko siebie i przejawiali wzajemną empatię, jak w okresie zmian ustrojowych w Czechosłowacji. Wyraźnym znakiem nowej epoki po 1989 r. było dążenie do zmiany położenia polskiej mniejszości, tak by w nowych warunkach nie była, jak dotąd kością niezgody, problemem między Pragą i Warszawą. Zaolzie nie miało być zapalnym punktem, który rozpałał w minionych czasach czesko-polskie konflikty polityczne, ale powinno stać się pomostem pomiędzy Polską i Czechosłowacją. Starano się też wpływać na decyzyjne i opiniotwórcze środowiska w Polsce, by nie traktowały Zaolzia jako wstydliwego „ogryzka” niewłaściwej polityki przedwojennej sanacyjnej Polski, ale jako godnego zaufania partnera w budowaniu poprawnych stosunków z Czechami. Charakterystycznym znakiem epoki była chęć niedrażnienia i niewysławiania kategoriycznych prawd w kwestiach, w których o prawdę spierano się w debatach trwających nawet kilkadziesiąt lat. Nie był to najlepszy klimat do wnoszenia niepopularnych postulatów, a do takich należały kwestie związane z dwujęzycznością.

W pierwszych postanowieniach przyjętych na I Zjeździe Polaków w Czechosłowacji, który odbył się już po przemianach ustrojowych 3 marca 1990 r. w Czeskim Cieszynie, podjęto uchwały¹², które wskazują na nowe postrzeganie położenia polskiej mniejszości w nowych demokratycznych realiach. Postulaty nie miały charakteru roszczeniowego, ale były formułowane w duchu pojednawczym, w pełni akceptowano i popierano nowe realia oraz z nadzieją wpatrywano się w przyszłość. Mniejszość uświadamiała sobie, że w czasie rządów komunistycznych została usunięta z pola widzenia czeskiej większości. Działalność kulturalna mniejszości ograniczała się często do zamkniętych imprez odbywających się w domach PZKO, kościołach czy szkołach, a Czesi w nich nie uczestniczyli. Polskość przeżywana była jako fenomen prywatny. W sferze publicznej Polacy zaolziańscy traktowani byli, jako obywatele Republiki Czechosłowackiej polskiego pochodzenia. W niejednym umyśle czeskiego komunisty było to równoznaczne z kategorią Czech. Władza rozpatrywała postulaty mniejszości polskiej w ramach wewnętrznej polityki narodowościowej państwa socjalistycznego. Zaolziacy byli grupą narodowościową państwa czechosłowackiego, a nie przedstawicielami narodu polskiego. Więzi duchowe z Polską traktowano w całym

¹² Na tym Zjeździe między innymi wybrano pierwszą Radę Polaków, co stanowiło początek Kongresu Polaków w RC.

województwie ostrawskim, jako „ważny problem ideologicznej pracy”¹³. Również Czesi, niezyczliwie nastawieni do Polaków, ukrywali skrzętnie swe negatywne nastawienie i nie upubliczniali go na zewnątrz. Internacjonalizm komunistyczny oddziaływał w tej samej mierze zarówno na Czechów, jak i Polaków. Stosunek władzy komunistycznej do Polaków traktowany był przez niektórych miejscowych Czechów, jako relikw minionego reżimu, który nie powinien być kontynuowany w nowych demokratycznych realiach. Na początku lat dziewięćdziesiątych XX w., po opadnięciu fali „euforii aksamitnej” wraz z przekształceniem miejscowych rad narodowych w urzędy gminne doszło do usunięcia starych czesko-polskich napisów i wprowadzenia nowych, często już tylko czeskich. Temat dwujęzyczności i podwójnego nazewnictwa w mediach był obecny tylko dzięki różnym incydentom, takim jak w Cierlicku, gdzie miejscowy wójt narodowości polskiej starał się wprowadzić podwójne nazewnictwo w zakresie szerszym niż było tam przed rokiem 1989¹⁴.

Dopiero nowe proeuropejskie nastroje polityczne zachęciły Polaków do zgłaszania wobec władz postulatów związanych z ochroną języka mniejszościowego. W 1993 r. Republika Czeska jako samodzielne nowe państwo została członkiem Rady Europy. W związku z członkostwem w tej międzynarodowej organizacji, która zajmuje się między innymi ochroną praw człowieka, Republika Czeska została sygnatariuszem kilku znaczących dokumentów prawa międzynarodowego. Najważniejszymi z tych dokumentów są *Konwencja Ramowa o Ochronie Mniejszości Narodowych* oraz *Europejska Karta Języków Regionalnych lub Mniejszościowych*. Mają one zgodnie z artykułem 10 *Konstytucji Republiki Czeskiej* pierwszeństwo przed krajowymi ustawami. Ratyfikacja *Konwencji Ramowej* była przełomowym momentem w procesie kształtowania ochrony praw mniejszości narodowych w RC po 1989 r. *Konwencja Ramowa* obowiązuje w RC od 1 kwietnia 1998 r.¹⁵. To stało się impulsem do rozpoczęcia prac nad nowelizacją niektórych ustaw i opracowaniem nowej *ustawy mniejszościowej (Ustawy o prawach członków mniejszości narodowych z dnia 10 lipca 2001 r. – Zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů)*, które zakończyły się przyjęciem tejże ustawy przez Izbę Poselską Parlamentu RC w dniu 10 lipca 2001 r.

¹³ O. Káňa, *Změny v početnosti a v postavení polské národnostní skupiny v ČSR po 2. světové válce a jejich obraz v postojích příslušníků této skupiny*. W: *Etnické procesy v ČSSR. Polské etnikum. Sborník referátů ze semináře, uspořádaného Ústavem pro etnografii a folkloristiku ČSAV v Praze dne 2. června 1988*, k vydání připravili A. Robek, K.D. Kadlubiec, A. Sulitka, Ostrava 1988, s. 79–85.

¹⁴ J. Szymeczek, *Realizacja praw polskiej mniejszości w Czechosłowacji na przykładzie dwujęzyczności i podwójnego nazewnictwa*, W: *Colloquium Opole 2007. Mniejszości narodowe i etniczne – edukacja i kultura*, red. S. Senft, A. Trzecielińska-Polus, Opole 2008, s. 113–121.

¹⁵ *Ibidem*.

W myśl *ustawy mniejszościowej*¹⁶ członkom mniejszości narodowych przysługuje prawo do zrzeszania się w stowarzyszeniach o charakterze narodowościowym, w partiach politycznych i ruchach politycznych (§ 5), a przynależność do mniejszości narodowej nie może nikomu spowodować żadnego uszczerbku (§ 4 ust. 1). Członkowie mniejszości narodowej mają również prawo do używania swego imienia i nazwiska w języku mniejszości narodowej (§ 7), a w wypadku mniejszości tradycyjnie i długotrwale żyjącej na terenie RC prawo do tego, by nazwy miejscowości, w których żyją, a także ich części, ulice, budynki użyteczności publicznej, budynki administracji publicznej i lokale wyborcze, były oznakowane również w języku mniejszości (§ 8 ust. 1). Ponadto posiadają prawo do posługiwania się językiem mniejszości narodowej w kontaktach urzędowych i w postępowaniu sądowym (§ 9) oraz do stosowania języka mniejszości w sprawach wyborczych (§ 10). Ponadto ustawa potwierdza prawo członków mniejszości narodowych do kształcenia we własnym języku w szkołach i przedszkolach (§ 11), jak również prawo do zachowania i rozwoju własnego języka, kultury i tradycji, przy czym państwo ma stwarzać ku temu warunki oraz wspierać programy i inicjatywy dotyczące teatru, muzeów, galerii, bibliotek, działalności dokumentacyjnej i innej aktywności członków mniejszości narodowych (§ 12). Obowiązkiem państwa jest także udzielenie wsparcia dla prasy mniejszościowej i audycji telewizyjnych (§ 13). Istotne znaczenie ma przepis ustawy, który określa prawo członków mniejszości narodowych do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym, społecznym i gospodarczym oraz w sprawach publicznych, zwłaszcza tych dotyczących mniejszości narodowej, do której należy dana osoba, na poziomie gminy kraju i całego państwa (§ 6 ust. 1). W ramach realizacji przyjętych postanowień powołana została Rada Rządu ds. Mniejszości Narodowych, która jest organem doradczym i inicjującym w kwestiach dotyczących mniejszości narodowych (§ 6 ust. 2, ust. 3). Jest ona tworzona przynajmniej w połowie swego składu osobowego przez przedstawicieli mniejszości narodowych (§ 6 ust. 4)¹⁷.

Ustawa mniejszościowa nie ma charakteru kodeksu praw mniejszości¹⁸, jest jednak w pełni zgodna ze standardami europejskimi. W 2004 r. Republika Czeska wstąpiła do Unii

¹⁶ Zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů – <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-273>, [ostatni dostęp 20.02.2020]. Szersze omówienie ustawy, zob. J. Szymeczek, *Evropské standardy vzdělávání v oblasti práv národnostních menšin*, Ostrava 2011.

¹⁷ J. Szymeczek, *Prawa mniejszości narodowych w Republice Czeskiej ze szczególnym uwzględnieniem Polaków na Zaolziu*, W: *Mniejszości narodowe i prawodawstwo mniejszościowe w Europie Środkowo-Wschodniej. Historia i współczesność*, red. K. Nowak, J. Szymeczek, Český Těšín (Czeski Cieszyn) 2015, s. 151–168.

¹⁸ Podsumowuje tylko podstawowe prawa mniejszości, a w przypadkach, gdy w danej kwestii istnieje ustawa specjalna, odsyła do niej. W stosunku do mniejszości narodowych chodzi o następujące ustawy specjalne: Ustawa nr 561/2004 Dz.U. ustawa szkolna, § 13 i § 14 określa prawo do nauki w języku mniejszości narodowej (Zákon č. 561/2004 Sb. školský zákon – <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>), [ostatni dostęp 20.02.2020]; Ustawa nr 483/1991 Dz. U. o Czeskiej Telewizji, § 2 określa, że jednym z zadań telewizji jest rozwijanie i utrzymywanie

Europejskiej, co jeszcze bardziej wpłynęło na aplikację postulatów w kwestii ochrony języków mniejszościowych czy regionalnych. Współczesne czeskie prawo powstało w oparciu o brzmienie *Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych*¹⁹. W Republice Czeskiej Karta weszła w życie 1 marca 2007 r.²⁰ Karta językowa została przyjęta przez Republikę Czeską w brzmieniu bardzo przychylnym dla mniejszości polskiej²¹. Teraz już z punktu widzenia prawa nic nie stało na przeszkodzie wprowadzaniu dwujęzyczności i podwójnego nazewnictwa na Zaolziu zgodnie ze standardami europejskimi. Pomimo ogólnie przyjaznej atmosfery pojawiały się gdzieniegdzie spory i zadrażnienia. Niekiedy forma, jaką obrali przedstawiciele mniejszości do realizacji swych praw, budziła wśród Czechów

tożsamości mniejszości narodowych i etnicznych (Zákon č.483/1991Sb. o České televizi - <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483>), [ostatni dostęp 20.02.2020]; Ustawa nr 484/1991 Dz.U. o Českém Radiu, § 2 określa, że jednym z zadań radia jest rozwijanie i utrzymywanie tożsamości mniejszości narodowych i etnicznych (Zákon č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu – <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-484>), [ostatni dostęp 20.02.2020]; Ustawa nr 89/2012 Dz.U. kodeks cywilny umożliwiła zakładanie stowarzyszeń mniejszości narodowych Zákon č.89/2012 Sb. občanský zákoník – <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>, [ostatni dostęp 20.02.2020]; Ustawa nr 99/1963 Dz. U. kodeks postępowania cywilnego, § 18 zawiera prawo do stosowania przed tym sądem języka ojczystego mniejszości narodowej (Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád – <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>), [ostatni dostęp 20.02.2020]; Ustawa nr 141/1961 Dz.U. kodeks postępowania karnego § 2 ust. 14 ustanawia prawo do stosowania przed tym sądem języka ojczystego mniejszości narodowej (Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním – <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>) [ostatni dostęp 20.02.2020]; Ustawa nr 182/1993 Dz. U. o Sądzie Konstytucyjnym, § 33 stanowi prawo do stosowania przed tym sądem języka ojczystego mniejszości narodowej (Zákon č. 182/1993 Sb. o ústavním soudu – <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>) [ostatni dostęp 20.02.2020]; Ustawa nr 337/1992 Dz.U. o administracji podatków i opłat, § 3 umożliwiła obywatelom RC innej niż czeskiej narodowości występowania wobec urzędu skarbowego we własnym języku ojczystym (Zákon č. 337/1992 Sb. o správe daní a poplatků – <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-337>) [ostatni dostęp 20.02.2020]; Ustawa nr 128/2000 Dz.U. o gminach, § 29 ust. 2 umożliwiła stosowanie nazwy gminy, jej części, ulic i przestrzeni publicznych oraz nazw budynków organów państwowych i samorządowych również w języku mniejszości narodowej oraz reguluje warunki, na podstawie których może zostać powołany w gminach komitet ds. mniejszości narodowych (Zákon č.128/2000 Sb. o obcích – <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>) [ostatni dostęp 20.02.2020]; Ustawa nr 131/2000 Dz.U. o głównym mieście Pradze, § 78 ust. 2 ustala warunki założenia komitetu dla mniejszości narodowych w głównym mieście Praga (Zákon č. 131/2000 Sb. o hlavním městě Praze – <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-131>) [ostatni dostęp 20.02.2020]; Ustawa nr 129/2000 Dz.U. o województwach, § 78 ust. 2 ustala warunki założenia komitetu dla mniejszości narodowych w województwach (Zákon č. 129/2000 Sb. o krajích – <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-129>), [ostatni dostęp 20.02.2020]; Ustawa nr 301/2000 Dz.U. o metrykach, imieniu i nazwisku § 26 umożliwiła zapisywanie imienia i nazwiska w języku mniejszości narodowej; § 69 i § 69a umożliwiła zapisywanie nazwiska kobiet bez zakończenia „-ová“ w języku mniejszości narodowej (Zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů – <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-301>), [ostatni dostęp 20.02.2020]; Dokumenty prawne dotyczące mniejszości polskiej w Republice Czeskiej drukiem wydała J. Branna, *Polacy w Czechach, Wybór dokumentów prawnych dotyczących mniejszości narodowych*, Warszawa 2004.

¹⁹ Polska wersja językowa Karty –

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20091371121/O/D20091121.pdf>, [ostatni dostęp 15.02.2020]; czeska wersja językowa Karty - https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/charta_cz_1.pdf, [ostatni dostęp 20.02.2020].

²⁰ J. Szymeczek, *Realizacja praw polskiej mniejszości w Czechosłowacji...*, s. 120

²¹ Karta jest dokumentem prawa międzynarodowego, który składa się z preambuły i czterech części. Niektóre części obowiązują we wszystkich krajach, ale inne mają charakter „ruchomy” a ich brzmienie zależy od umowy między mniejszością i państwem. W różnych krajach Karta może mieć różne brzmienie. Na temat aplikacji karty językowej w Republice Czeskiej więcej, W: J. Szymeczek, *Stosowanie Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych w Republice Czeskiej*. W: *Polityka państw narodowych wobec języka na Górnym Śląsku w XIX i XX wieku*, red. M. Lis, Ł. Jarczak, L. Drożdż, Opole 2013, s. 61–68.

wątpliwości co do sensowności dwujęzyczności. Największe emocje budzą dwujęzyczne tablice. Są one najbardziej wyrazistym akcentem obecności mniejszości polskiej na Zaolziu. W czasach komunistycznych nie były one stosowane, toteż większość czeska ich wprowadzenie (jako jednego ze standardów europejskich) musiała zaakceptować jako nieprzyjemną nowość. Sprawę tę reguluje wspomniana ustawa nr 128/2000 o gminach. Na podstawie par. 29 tej ustawy można wprowadzić oznaczenie nazwy gminy, jej części, ulic i innych miejsc publicznych oraz oznaczenie budynków organów państwowych i samorządowych również w języku mniejszości narodowej. Ustawa określa, że można tak uczynić, jeśli w gminie według ostatnio spisu ludności mieszka więcej niż 10% Polaków. Pierwotnie wprowadzenie napisów poprzedzać miała petycja podpisana przez obywateli narodowości polskiej. Z tego obowiązku jednak szybko zrezygnowano i ustawę w tym punkcie znowelizowano, w ten sposób, że podwójne napisy (czesko-polskie) mogą być wprowadzone w gminach, w których obywatele narodowości polskiej stanowią ponad 10% ogółu mieszkańców, ale tylko pod warunkiem że organizacje polskie wystąpią same z takim wnioskiem. Po czym realizację tego wniosku Komitet ds. Mniejszości Narodowych zleca radzie gminy. W praktyce najczęściej wnioski w poszczególnych gminach zgłaszali przedstawiciele miejscowych kół PZKO albo pełnomocnicy gminni Kongresu Polaków w RC. Stosunek poszczególnych gmin do dwujęzyczności był zależny od konkretnych układów w poszczególnych gminach. W sumie można powiedzieć, że proces wprowadzania dwujęzycznych napisów rozwija się w sposób naturalny. Tam, gdzie Polacy mają wpływ i darzeni są szacunkiem lub są przysłowiowym języczkiem u wagi w polityce komunalnej, wprowadzenie tablic przebiega bez emocji, niekiedy poprzedzone rzeczową dyskusją. Różnice w poszczególnych gminach, które zdecydowały się na wprowadzenie podwójnego nazewnictwa, polegają na zakresie jego stosowania. Na przykład w Czeskim Cieszynie i Jabłonkowie dwujęzycznie oznaczono tablice wjazdowe, budynki publiczne i ulice. W Trzyńcu, pomimo żądań ze strony polskiej mniejszości, ulice nie posiadają dwujęzycznych nazw. W sumie dwujęzyczne tablice w różnym zakresie wprowadziło do dnia dzisiejszego przeszło 20 gmin zaolziańskich z 31 uprawnionych. Niekiedy procesowi wprowadzania dwujęzycznych napisów towarzyszyła burzliwa, pełna emocji debata publiczna. Najwięcej medialnych wystąpień na temat dwujęzyczności pojawiło się w Trzyńcu. Spowodowane jest to faktem, że w mieście tym wychodziły swego czasu aż dwa lokalne czeskie periodyki („Horizont” i „Hutnik”). W Jabłonkowie, Trzyńcu, Cierlicku, Czeskim Cieszynie czy Gnojniku odnotowano też akty narodowo motywowanego wandalizmu. Tablice niekiedy były niszczone, co odnotowano nie tylko w prasie lokalnej („Głos Ludu”), ale również

w centralnych periodykach polskich i czeskich („Lidové noviny”, „Mladá fronta plus”)²². Sprawą niszczenia podwójnych napisów osobiście zajęli się również prezydenci Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński²³ i Republiki Czeskiej Václav Klaus²⁴. Niekiedy formy protestu przeciwko napisom dwujęzycznym przybierały kuriozalny charakter. W Czeskim Cieszynie jeden przeciwnik dwujęzyczności obok czesko-polskiej tabliczki powiesił dwie dodatkowe, wyglądające dokładnie tak samo jak oryginał, ale ze słowacką i niemiecką nazwą. Miasto uznało to za prowokację i nakazało usunąć je właścicielowi płotu, na którym zawisły tabliczki (czesko-niemiecka i czesko-słowacka). Właściciel ogłosił w mediach, że jego zdaniem nie popełnił żadnego wykroczenia i tablic zdjęć nie zamierza. W prasie tłumaczył, że „chciał wywołać dyskusję, dlaczego jedynie suche liczby w ustawach mają decydować, która mniejszość narodowa ma prawo do dwujęzyczności”²⁵. Tablice wiszą na płocie do dziś.

Osobnym rozdziałem cieszyńskiej batalii o dwujęzyczność jest sprawa przywrócenia dawnej nazwy rzeki Olzy. Pierwotna nazwa rzeki „Olza”, pomimo protestów kręgów naukowych, została w 1961 r. zmieniona przez władze wojewódzkie na „Olše” („Olsza”). U podstaw tej zmiany stały względy polityczne. „Olsza” kwestionowana jest zarówno przez czeskich, jak i polskich językoznawców, ale, jak podaje prof. Karol Daniel Kadłubiec „argumenty fachowców są nieważne wobec infantylnego przekonania, że Olsza jest formą czeską a Olza zaś polską. Jednak dzięki temu infantylizmowi, infantylna forma jest formą obowiązującą”²⁶. Sprawa używania właściwej nazwy rzeki ma poparcie wielu wójtów i burmistrzów narodowości czeskiej. Również czołowi czescy językoznawcy długofalowo wspierają tę sprawę w odpowiednich urzędach. Do używania poprawnej nazwy Olza wezwał w 2009 r. również minister ds. praw człowieka Michael Kocáb²⁷. Wszystko bezskutecznie. Postulowanie przez mniejszość polską przywrócenia poprawnej nazwy jest raczej mało przekonujące, ponieważ tylko utwierdza stereotyp o polskiej „Olzie” i czeskiej „Olszy”. Sprawą tą powinny zająć się władze nadrzędne, a nie mniejszościowa inicjatywa regionalna.

W obecnej chwili (jesień 2023) stan wprowadzania podwójnego nazewnictwa w gminach „polskich” na Zaolziu wygląda następująco:

²² Wśród licznych odgłosów medialnych znalazły się między innymi następujące: L. Palata, *Ničení polských nápisů na Těšinsku – Potížemi v soužití Čechů s Poláky se zabývali i prezidenti*; L. Palata, *Čeští politici, mlčí a to je zle*, „Lidové noviny”, z 23.1.2010, s. 6.

²³ L. Kaczyński, *Na Zaolziu zdarzają się rzeczy, które zdarzać się nie powinny*, „Głos Ludu” z 23.1.2010, s. 1.

²⁴ lup [Luboš Palata], *Krizi s Poláky pojede řešit sám Klaus*, „Lidové noviny” z 23.1.2010, s. 6.

²⁵ E. Przyczko, *To nie była prowokacja!*, „Głos Ludu” z 6.1.2009, s. 4.

²⁶ D. Kadłubiec, *Czy jeszcze nas to obchodzi?*, „Głos”, 13.3.2020, s. 4.

²⁷ List M. Kocába w sprawie Olzy opublikowany w R. Kaszper, B. Małysz, *Poláci na Těšinsku*, Český Těšín 2009, s. 112.

<i>Gmina</i>	<i>tablice wjazdowe</i>	<i>tablice na urzędach</i>	<i>Inne</i>
Olbrachcice	TAK	TAK	Przystanki
Boconowice	Niepełne	Niepełne	Kolej
Bukowiec	NIE	TAK	Sklep
Bystrzyca	TAK	TAK	Kolej
Czeski Cieszyn	TAK	TAK	Kolej
Dolna Łomna	TAK	TAK	
Gnojnik	TAK	TAK	Brak na kolei
Górna Łomna	NIE	NIE	
Górna Sucha	TAK	TAK	Brak na kolei
Gródek	TAK	TAK	Kolej
Kocobędz	TAK	TAK	Kolej
Jabłonków	TAK	TAK	
Ligotka Kameralna	NIE	TAK	Tablica
urzędowa			
Koszyszka	NIE	TAK	
Milików	TAK niepełne	TAK	biblioteka
Mosty koło Jabł.	TAK	TAK	Kolej
Nawsie	TAK	TAK	Kolej
Nydek	TAK	TAK	
Piotrowice	NIE	TAK	Kolej
zapowiedzi			
Pioseczna	NIE	TAK	
Piosek	NIE	NIE	
Ropica	TAK niepełne	TAK	Kolej
Rzeka	NIE	TAK	
Śniłowice	NIE	TAK	zniszczone
Stonawa	TAK	NIE	
Trzycież	TAK	TAK	Brak na koleji
Cierlicko	NIE	TAK	
Trzanowice	NIE	TAK	
Trzyniec	TAK	TAK	Kolej
Wielopole	NIE	TAK	

Podwójne napisy i dwujęzyczność budzą emocje. Model obywatelski reprezentacji mniejszości polskiej, pomimo wielu zalet, w tym punkcie okazał się niewystarczający. Trudno bowiem w realiach życia politycznego Republiki Czeskiej zrealizować postulaty mniejszości polskiej zgłaszane przez Kongres Polaków, jako reprezentanta mniejszości polskiej, bez naturalnego wsparcia jakiegokolwiek podmiotu politycznego (rządowego czy nawet opozycyjnego). Jest jeszcze jeden problem. Przedstawiciele Kongresu prowadzili działania w tej sprawie w formie polityki gabinetowej, bez masowego rozgłosu. Nie była to polityka nieskuteczna, wprost przeciwnie. Udało się załatwić wiele spraw. Metoda taka była akceptowana przez czynniki rządowe, którym odpowiadała realizacja postulatów Kongresu bez niepotrzebnego rozgłosu. Problem polegał na tym, że w tym układzie każde osiągnięcie mniejszości polskiej nie było traktowane jako wprowadzanie standardu europejskiego, ale jako wymuszone na władzach czeskich przez grupę negocjatorów, którzy zdaniem czeskiej większości, nie posiadali poparcia wśród polskiej mniejszości, gdyż takie poparcie nie było nigdzie widoczne. Postulatom polskim, zgłaszanym do władz, nie towarzyszyły bowiem debaty publiczne, petycje, zebrania, masowe kampanie w mediach, uchwały mieszkańców. Jeżeli doszło do debaty negocjatorów z czeskim społeczeństwem, tak jak miało to miejsce w obecności ministra Michaela Kocába w Śmiłowicach 18 lutego 2010 r., to polskie racje zdecydowanie były odrzucane przez czeskich aktywistów²⁸. Społeczeństwo większościowe na Zaolziu zyskało przekonanie, że dwujęzyczności chce tylko grupka sfanatyzowanych szaleńców, która swymi urojonymi fantazjami pragnie rozbudzić na Zaolziu właśnie narodowe między Polakami i Czechami²⁹, by osiągnąć swe własne cele. Wydaje się rzeczą oczywistą, że Polaków i Czechów czeka jeszcze długa i mozolna praca na drodze ku wzajemnemu zbliżeniu poglądów.

Podsumowując, można stwierdzić, że miejscowi Czesi na Zaolziu traktują „swoich Polaków” jako grupę mniejszościową, która należy do czeskiego społeczeństwa większościowego, inne podejścia zaś uznają za mylne lub wręcz za uzurpatorskie. Do tych kategorii zaliczają podwójne nazewnictwo i dwujęzyczność. Niekiedy z niewiedzy, niekiedy z niechęci nie uświadamiają sobie, że swoją nieprzychylną postawą wobec europejskich

²⁸ Ikz [Izabela Krauz - Žur] *Michael Kocáb se zajímal o národnostní menšiny*, „Hutník” z 24.2.2010, s. 1 i 3; hs [Halina Sikora] *Kocáb mapoval národnostní situaci*, „Horizont” 23.2.2010, s. 2.

²⁹ R. Valík, *Ještě složitější Těšínsko*, „Dnes – magazín” 25.2.2010, nr 8, s. 22–23.

standardów usuwają z przestrzeni fizycznej i z umysłów ludu pospolitego jeden z najpiękniejszych przejawów kultury cieszyńskiej – jej wielokulturowość.

Bibliografia

Źródła drukowane

Československá statistika — svazek 9. Sčítání lidu v republice Československé ze dne 15. února 1921, 1924. Díl I., Praha.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Keiserthum Oesterreich, Jahrgang 1867.

Sbírky zákonů a nařízení Republiky Československé 1918—1920, 1926.

Prasa

„Dnes — magazín”, 25.02.2010, nr 8, s. 22—23.

„Głos Ludu”, 23.01.2010, s. 1.

„Głos Ludu”, 6.01.2009, s. 4.

„Gwiazdka Cieszyńska”, 12.11.1918, nr 91, s. 4.

„Horizont”, 23.02.2010, s. 2.

„Hutník”, 24.02.2010, s. 1—3.

„Lidové noviny”, 23.01.2010, s. 6.

Mácha P., 2019: *Dwujęzyczność to atut. Nie dla wszystkich*. „Głos” nr 88, r. LXXIV, s. 1.

„Przegląd Polityczny”, 22.04.1894. Dodatek do „Rolnika Śląskiego”, nr 8, s. 29.

„Przegląd Polityczny”, 11.12.1982. Dodatek do „Rolnika Śląskiego”, nr 23, s. 90.

Opracowania

Čermáková R., 2003: *Československá republika — nový stát ve střední Evropě a Židé*. W: *Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech*. Red. B. Soukupová, M. Zahradníková. Praha: Židovské muzeum v Praze, s. 9—20.

Heimannová M., 2020: *Československo. Stát, který zklamal*. Havlíčkův Brod: Petrkov.

Horony A., Orosz O., Szalay Z., 2015: *Používání jazyka národnostních menšin na jižním Slovensku na příkladu veřejných napsů od roku 1918*. W: *Mniejszości narodowe i prawodawstwo mniejszościowe w Europie Środkowo-Wschodniej. Historia i współczesność*. Red. K. Nowak, J. Szymeczek. Czeski Cieszyn: Kongres Polaków w Republice Czeskiej, s. 29—50.

Kárník Z., 2017: *České země v éře první republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918—1929)*. Praha: Libri.

Klápště J., Šedivý I. (ed.), 2019: *Dějiny Česka*. Praha: NLN.

Klimek A., 2000: *Velké dějiny zemí Koruny české, svazek XIII 1918—1929*. Praha—Litomyšl: Paseka.

Miszewski D., 2013: *Polacy i Czesi na Śląsku Cieszyńskim w latach 1848—1945*. Warszawa: Europejskie Centrum Analiz Geopolitycznych.

Pałka, E., Szymeczek J., 2005: *Polityka narodowościowa Republiki Czeskiej*. W: J.B. Albin, W. Baluk: *Europa Środkowa dekada transformacji. Republika Czeska*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza „Arboretum”, s. 181—230.

Petráš R., 2007: *Menšiny v komunistickém Československu. Právní a faktické postavení národnostních menšin v českých zemích v letech 1948—1970*. Praha: VIP Books.

Rychlík J., 2018: *1918: Rozpad Rakousko-Uherska a vznik Československa*. Praha: Vyšehrad.

Rychlík J., 2018: *Multinacionální stát*. W: *Republika Československá 1918—1939*. Red. D. Hájková, P. Horák. Praha: NLN, s. 144—161.

Rychlík J., Pančev V., 2013: *Od minulosti k dnešku. Dějiny českých zemí*. Praha: Vyšehrad.

- Sworakowski W., 1937: *Polacy na Śląsku za Olzą*. Warszawa: Instytut Badań Spraw Narodowościowych.
- Szymeczek J., 2008: *Realizacja praw polskiej mniejszości w Czechosłowacji na przykładzie dwujęzyczności i podwójnego nazewnictwa*. W: *Colloquium Opole 2007. Mniejszości narodowe i etniczne — edukacja i kultura*. Red. S. Senft, A. Trzecielińska-Polus. Opole: Państwowy Instytut Naukowy, s. 113—121.
- Szymeczek J., 2009: *Walka standardów europejskich z mitami czeskimi*. W: *Tożsamość etniczna i kulturowa Śląska w procesie przemian*. Red. H. Rusek, A. Drożdż. Wrocław—Cieszyn: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, s. 318—325.
- Szymeczek J., 2011: *Evropské standardy vzdělávání v oblasti práv národnostních menšin*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.
- Szymeczek J., 2013: *Stosowanie Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych w Republice Czeskiej*. W: *Polityka państw narodowych wobec języka na Górnym Śląsku w XIX i XX wieku*. Red. M. Lis, Ł. Jarczak, L. Drożdż. Opole: Państwowy Instytut Naukowy, s. 61—68.
- Szymeczek J., 2015: *Prawa mniejszości narodowych w Republice Czeskiej ze szczególnym uwzględnieniem Polaków na Zaolziu*. W: *Mniejszości narodowe i prawodawstwo mniejszościowe w Europie Środkowo-Wschodniej. Historia i współczesność*. Red. K. Nowak, J. Szymeczek. Czeski Cieszyn: Kongres Polaków w Republice Czeskiej, s. 151—168.
- Tóth A., Novotný L., Stehlík M., 2012: *Národnostní menšiny v Československu. Od státu národního ke státu národnostnímu*. Praha: Univ. Karlova.
- Urban O., 1982: *Česká společnost 1848—1918*. Praha: Svoboda.

Strony internetowe

- Zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-273> (dostęp: 20.2.2020).
- Zákon č.128/2000 Sb. o obcích. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128> (dostęp: 20.02.2020).

NOTA O AUTORZE

Józef Szymeczek – doktor nauk humanistycznych w zakresie historii oraz doktor teologii ewangelickiej, kierownik Centrum Studiów Tożsamości i Kultury Regionalnej, pracownik Katedry Wychowania Obywatelskiego Fakultetu Pedagogicznego Uniwersytetu Ostrawskiego. Historyk, którego zainteresowania badawcze koncentrują się wokół zagadnień protestantyzmu śląskiego oraz dziejów mniejszości polskiej w Republice Czeskiej. Autor pięciu książek i licznych opracowań z tego zakresu.

Angielskie Resume

Józef Szymeczek

Introducing Bilingualism and Dual Naming in the Czech Republic on the Example of the Polish Minority

Keywords: Zaolzie, Polish minority, bilingual names, Polish-Czech relations

The article presents the process of introducing European standards in the field of bilingualism and dual nomenclature. It also describes its impact on the mutual relations between Czechs and

Poles in Zaolzie. The article discusses the legal regulations in this area in the Czech Republic and the activities of the Polish minority striving to put them into practice. The article does not avoid describing sensitive issues such as the destruction of bilingual signs with double names of places and streets, or the growing wave of aversion towards Poles. At the same time, the issue of the Polish minority's rights is presented from the viewpoint of the national majority.